

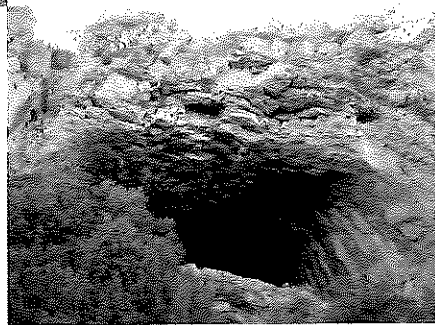
DILIGENCIA: Para hacer constar que el presente documento fue aprobado por acuerdo de Pleno del Ayuntamiento de Senija, en sesión celebrada el **13 MAYO 2019** que yo como Secretaria certifico.

En Senija, a **13 MAYO 2019**
LA SECRETARIA

INVENTARI DELS JACIMENTS ARQUEOLÒGICS DE SENIJA

P. Costa Cholbi

Juliol de 2013

DILIGENCIA: Para hacer constar que el presente documento fue aprobado por acuerdo de Pleno del Ayuntamiento de Senija, en sesión celebrada el **13 MAYO 2019** que yo como Secretaria certifico.

En Senija, a **13 MAYO 2019**
LA SECRETARIA

El patrimoni cultural valencià és una de les principals senyes d'identitat del poble valencià i el testimoni de la seua contribució a la cultura universal. Els béns que l'integren constitueixen un llegat patrimonial d'inapreciable valor, la conservació i enriquiment del qual correspon a tots els valencians i, especialment, a les institucions i als poders públics que el representen.

(Llei 04/1998 del Patrimoni Cultural Valencià)

DILIGENCIA: Para hacer constar que el presente documento fue aprobado por acuerdo de Pleno del Ayuntamiento de Senija, en sesión celebrada el 13 MAYO 2019 que yo como Secretaria certifico.

En Senija, a 13 MAYO 2019
LA SECRETARIA

Índex

1. Introducció
2. Consideracions de caràcter legal
3. Consideracions tècniques
 - 3.1. Contingut
 - 3.2. Advertència preliminar
 - 3.3. Metodologia de treball
 - 3.4. Descripció de la fitxa
4. Llistat de jaciments arqueològics
5. Els jaciments arqueològics per etapes històriques
6. Índex de protecció dels jaciments arqueològics
7. Bibliografia
8. Plànol dels jaciments arqueològics del terme municipal de Senija
9. Fitxes d'inventari de jaciments arqueològics
 - 9.1. Cova de la Gola
 - 9.2. El Murtalet
 - 9.3. C/ Constitució núm. 1
 - 9.4. Parcel·la 260 del polígon 2
 - 9.5. Senija, nucli antic

DILIGENCIA: Para hacer constar que el presente documento fue aprobado por acuerdo de Pleno del Ayuntamiento de Senija, en sesión celebrada el **13 MAYO 2019** que yo como Secretaria certifico.

13 MAYO 2019

En Senija, a

LA SECRETARIA

INVENTARI DELS JACIMENTS ARQUEOLÒGICS DE SENIJA

1.- Introducció

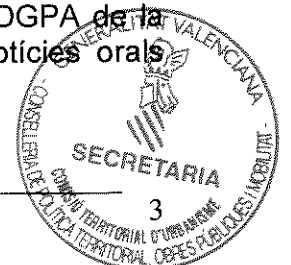
Senija té un terme municipal de 4,8 km². d'extensió, es localitza en la comarca de la Marina Alta, entre els termes de Gata de Gorgos, Benissa i Llíber. La major part del territori municipal s'ubica sobre l'anticlinal de la Solana-serra del Castellar que tanca la conca miocènica de Benissa-Calp per l'oest i pel nord. L'altitud del relleu se situa al voltant dels 200 m. Però a mesura que ens desplaçem del nucli urbà en direcció nord el terreny apareix més accidentat ultrapassant en alguns indrets els 350 metres d'altitud. Aquest és el cas de les Penyes Blanques (395 m.), flanquejat a l'oest pel barranc de Cresol i a l'est pel barranc de la Gola, que discorre per la depressió de la Solaneta cap al riu Xaló (o Gorgos).

L'alqueria de Senija va pertànyer a la Baronia de Calp. El seu nom s'associa a una tribu d'origen berber, els *sinhaga*. La població va estar durant molt de temps baix l'influx de Benissa. De la descripció que en fa del Regne de València Jeroni Muñoz l'any 1572, es desprèn que en aquella època vivien a Senija 37 famílies, musulmans que la majoria foren expulsats l'any 1609. La repoblació amb colons cristians va fer que a mitjan segle XVII la població havia crescut a 49 unitats familiars. A les acaballes del segle XVIII s'arriba a una xifra de 484 habitants, que s'havia elevat a 596 l'any 1877. El 1900 s'aconsegueix el màxim de població amb 700 habitants, però a partir d'aquesta data s'inverteix la tendència, ja que des d'aleshores no ha parat de minvar. L'any 2012, la població de Senija comptava amb 642 habitants¹.

El nucli urbà té com a eix principal la plaça de l'Ajuntament, on s'ubica l'església de Santa Caterina construïda damunt d'una mesquita convertida posteriorment en ermita. A la plaça desemboquen els carrers de la Santa Creu i del Santíssim Crist, en realitat es tracta d'un eixamplament del vial. En aquest lloc es localitza l'Ajuntament.

En aquest estudi preliminar de l'inventari de jaciments arqueològics del terme municipal de Senija l'assentament més antic es remunta a la Prehistòria. Es tracta de la Cova de la Gola o de Senija. Aquest jaciment arqueològic està publicat a APARICIO PÉREZ, J. *et alii*, 1979. Els altres jaciments arqueològics coneguts són l'assentament romà del Murtalet i la necròpoli medieval del c/ Constitució núm. 1. Ambdós estan publicats en l'inventari de jaciments arqueològics de la DGPA de la Conselleria de Cultura de la Generalitat Valenciana. Coneixem per notícies orals

¹ Padró municipal a data 01/01/2012, INE.

l'existència d'inhumacions en fossa en l'Av. de les Corts Valencianes, concretament en la parcel·la 260 del polígon 2. I finalment cal nomenar el jaciment corresponent a l'alqueria medieval de Senija, que perdura fins l'actualitat.

2.- Consideracions de caràcter legal

L'obligació de les institucions i poders públics de vetllar per la conservació i enriquiment del Patrimoni Cultural ha quedat suficientment especificada al llarg de tot l'ordenament jurídic actual, tant a l'àmbit estatal com autonòmic. La Constitució Espanyola (1978) arreu a l'article 46:

"Els poders públics garantiran la conservació i promouran l'enriquiment del patrimoni històric, cultural i artístic dels pobles d'Espanya i dels béns que l'integren, en qualsevol que siga el règim jurídic i la titularitat. La llei penal sancionarà els atemptats contra aquest patrimoni".

La pròpia Llei 04/1998 del Patrimoni Cultural Valencià es constitueix en el marc legal de l'acció pública i privada dirigida a la conservació, difusió, foment i acreixement del patrimoni cultural a l'àmbit de la Comunitat Valenciana. També la Llei 16/1985 del Patrimoni Històric Espanyol i el Reial Decret 111/1986, de desenvolupament parcial de l'anterior, així com en l'establert a l'article 31.5 de l'Estatut d'Autonomia de la Comunitat Valenciana, es troben referències legals a tal efecte.

Disposicions que en tot cas, sempre van acompanyades, entre altres instruments, de mesures legals afavoridores de la confecció d'inventaris i catàlegs de béns culturals, jaciments arqueològics, béns de rellevància local, etc; és a dir, d'aquells elements del patrimoni històric que formen part de la nostra cultura com a comunitat humana.

En aquest sentit, també la Llei 16/2005 Urbanística Valenciana disposa a l'article 49.2 *in fine* que:

"... en consonància amb les polítiques de conservació del patrimoni històric, arquitectònic i cultural, definides pels òrgans competents, catalogarà els béns immobles i adoptarà les mesures protectores que, conforme a aquelles, resulten d'interés."

També a l'article 77.1, on tracta del Catàleg de Béns i Espais Protegits diu:

"Els Catàlegs de Béns i Espais Protegits formalitzaran les polítiques públiques de conservació, rehabilitació o protecció dels béns immobles o dels espais d'interés. Per aquesta qüestió seleccionaran els que es consideren d'interés artístic, històric, paleontològic, arqueològic, etnològic, arquitectònic o botànic i els que integren un ambient característic o tradicional, així com els que es pretenen conservar per a la seua representativitat del patrimoni cultural comú o per raons paisatgístiques"

acuerdo de Pleno del Ayuntamiento de Senija en sesión celebrada el 13 MAYO 2019 que yo como Secretaria certifico.

En Senija, a 13 MAYO 2019
LA SECRETARIA

Així doncs, insistim en la política de protecció del patrimoni històric basat, entre altres pilars, en el coneixement dels béns a protegir, en el seu inventari i catalogació de forma que es facilite la seua interpretació i comprensió, a més de la valoració i gaudi per part dels ciutadans.

En virtut d'aquests manaments legals, les corporacions locals a l'hora d'establir un Pla General d'Ordenació Urbana, o en el seu defecte, unes Normes Subsidiàries de Planejament Municipal, entesos com a instruments de planificació urbanística, deuen vetllar per l'acompliment dels anteriors preceptes amb mesures que tendiran a la protecció del Patrimoni Històric de cada poble.

És per això que l'article 4.2 de la Llei 04/1998 del Patrimoni Cultural Valencià estableix que:

"Les entitats locals estan obligades a protegir i donar a conèixer els valors del patrimoni cultural existent en l'àmbit cultural respectiu. Els correspon especialment:

- a) *Adoptar les mesures cautelars necessàries per a evitar el deteriorament, pèrdua o destrucció dels béns del patrimoni cultural.*
- b) *...*
- c) *Exercir la resta de funcions que expressament els atribuisca aquesta llei, sense perjudici del què estableix la legislació urbanística, mediambiental i qualsevol altra que s'hi haja d'aplicar en matèria de protecció del patrimoni cultural."*

Per tot això, a l'hora de procedir a la revisió del plantejament urbanístic de Senija cal contemplar el patrimoni històric com un element de diversificació que permeta dinamitzar la gestió de l'espectre urbà i rural, enriquint-la amb valors culturals. El patrimoni històric no s'ha d'entendre com un obstacle pel desenvolupament urbanístic del municipi i per a les tasques d'ordenació del mateix. Aquestes mesures afavoriran la millora de la qualitat de vida i l'increment del nivell cultural dels ciutadans que financen, gaudeixen i que, en ocasions, pateixen l'aplicació de les normatives urbanístiques.

3.- Consideracions tècniques

3.1.- Contingut

El present catàleg de jaciments arqueològics identifica i singularitza aquells llocs on ha quedat testimoni permanent de l'assentament o de l'activitat humana dels habitants de les terres compreses a l'actual terme municipal de Senija des de la Prehistòria fins el segle XXI.

3.2.- Advertència preliminar

La realització d'aquest catàleg no ha pretés ser un inventari exhaustiu de tots els jaciments arqueològics existents al terme municipal de Senija. Es parteix de la mancança d'una prospecció sistemàtica i planificada de tot l'àmbit territorial afectat que permeta conèixer el nombre de jaciments en un alt percentatge.

Inventari dels jaciments arqueològics de Senija, Costa.

DECLARACIÓN DE VERDAD: Para hacer constar que el presente documento fue aprobado por acuerdo de Pleno del Ayuntamiento de Senija en sesión celebrada el 13 MAYO 2019

que yo como Secretario certifico.

En Senija, a 13 MAYO 2019
LA SECRETARIA

5

3.3.- Metodologia de treball

L'elaboració de l'inventari s'ha basat en la localització de jaciments arqueològics, en la confecció d'una fitxa descriptiva i analítica on quedaren recollides totes aquelles dades de tipus administratiu, urbanístic, etc. necessàries per a l'aplicació d'una política de protecció activa.

Per a la localització de jaciments arqueològics ens hem trobat amb una escassa bibliografia local que fera referència a aquests temes. S'han revisat les revistes de festes locals i les diverses publicacions referides a Senija. S'ha consultat l'Inventari de Jaciments Arqueològics de la Direcció General de Patrimoni de la Conselleria de Cultura de la Generalitat Valenciana. En la web de DGPA hi ha inventariats en l'apartat de Senija els jaciments del Murtalet i del c/ Constitució núm. 1. Així, amb la poca informació de què disposem s'ha hagut d'iniciar la tasca de recollida de dades per a fer aquest informe. S'han realitzat diferents prospeccions arqueològiques parcials en el terme municipal, però sempre sense recollida de materials. El resultat final és de 5 jaciments arqueològics.

3.4.- Descripció de la fitxa

S'ha procedit a dissenyar una fitxa morfològicament acord amb la ja existent de Patrimoni Immoble de la Conselleria de Cultura de la Generalitat Valenciana, però amb les variacions pròpies de les necessitats tècniques dels béns descrits.

En primer lloc, s'ha disposat d'un bloc de "**dades geogràfiques**" on junt amb el nom del jaciment se situa el jaciment arqueològic en la partida, el municipi i la comarca. S'ha intentat emprar els topònims propis del poble, però no sempre és possible ja que a vegades els jaciments ja venen denominats per una cartografia incorrecta, etc.

Les "**coordenades cartogràfiques**" es basen en els plànols i la informació de la web cartoweb.cma.gva.es. En la web de la Conselleria de Medi Ambient es pot trobar molta informació geogràfica, física, coordenades, etc. Junt a les coordenades UTM i l'altitud sobre el nivell del mar, s'acompanya d'una breu descripció de l'accés i del paisatge del lloc on es localitza el jaciment.

En el bloc "**descripció del jaciment**" s'expliquen les característiques de l'assentament, la possible existència d'estructures, l'explicació d'aquestes, etc. A continuació tenim la informació sobre les "**dades de registre material**" per conèixer el tipus de materials arqueològics (ceràmics, lítics, ossis ...) que apareixen en el jaciment. També del museu, col·lecció museogràfica o altra entitat similar on aquests materials estan dipositats ("**materials dipositats**").

A l'apartat "**cronologia i periodització**" coneixerem el tipus de jaciment (lloc d'hàbitat, necròpolis, etc.), la seua adscripció cultural i la cronologia.

Dins el capítol "**dades cadastrals**" sabem la informació respectiva del cadastre, les parcel·les on s'ubica el jaciment, etc. Per a aquest apartat s'ha consultat www.sedecatastro.gob.es. A més s'ha afegit:

DILIGENCIA: Para hacer constar que el presente documento fue aprobado por acuerdo de Pleno del Ayuntamiento de Senija, en sesión celebrada el **13 MAYO 2019** que yo como Secretaria certifico.

- actuacions arqueològiques realitzades ens informa si el jaciment roman inèdit, si ja havia estat localitzat, si ha tingut algun tipus de prospecció o excavació arqueològica anterior, etc.
- règim jurídic al que es troba acollit cada jaciment, si es tracta o no d'un Bé d'Interès Cultural (BIC), l'índex de protecció que té el jaciment i el tipus de categoria establerta per a cadascun d'ells en la corresponent zonificació arqueològica establerta en la normativa específica del PGOU.
- estat de conservació actual, on s'especifica si està intacte o ha sofert algun tipus d'alteració o transformació que haja repercutit en la conservació del jaciment.
- perill de destrucció, on s'estableix una gradació tripartida (alt, mitjà i baix) per a definir l'existència de factors urbanístics, econòmics, etc. que pogueren influir, negativament, a curt i mitjà termini en l'estat de conservació actual del jaciment.

L'apartat de la "bibliografia" ens facilitarà accedir a la informació tècnica complementària de cadascuna de les fitxes. I finalment al "material gràfic" hi trobarem el plànol de situació, amb l'accés, el plànol del cadastre amb la localització de les parcel·les i fotografies representatives del jaciment arqueològic.

4.- Llistat de jaciments arqueològics

1. Cova de la Gola
2. El Murtalet
3. C/ Constitució núm. 1
4. Parcel·la 260 del polígon 2
5. Senija, nucli antic

DILIGENCIA: Para hacer constar que el presente documento fue aprobado por acuerdo de Pleno del Ayuntamiento de Senija en sesión celebrada el 13 MAYO 2019 que yo como Secretaria certifico.

5.- Els jaciments arqueològics per etapes històriques

1. Prehistòria
 - a. Cova de la Gola
2. Època romana
 - a. El Murtalet
3. Època medieval i moderna
 - a. C/ Constitució núm. 1, necròpoli medieval
 - b. Parcel·la 260 del polígon 2, cementeri medieval
 - c. Senija, nucli antic

En Senija a 13 MAYO 2019
LA SECRETARIA

6.- Índex de protecció dels jaciments arqueològics

Del total dels cinc jaciments arqueològics que s'han fitxat, cadascun té unes característiques pròpies, n'hi ha que es localitzen en el pla, en la serra, en terres de conreu o en zona urbana. Solament en un dels casos, el de la necròpoli del c/

Constitució núm. 1, ha tingut una intervenció arqueològica i per tant un estudi amb més profunditat, però dels altres en coneixem poques dades. Amb tot i amb això, la seua importància és la mateixa i les mesures de protecció que se'ls han d'aplicar també.

Els jaciments s'han agrupat en tres categories atenent a les condicions de conservació, classificació del sòl on s'ubiquen, les activitats permeses en el mateix, etc. Aquesta zonificació ha quedat de la següent manera:

Categoria A:

- C/ Constitució num. 1, necròpoli medieval.
- Parcel·la 260 del polígon 2, cementeri medieval.
- Senija, nucli antic.

Categoria B:

- El Murtalet

Categoria C:

- Cova de la Gola

La categoria A està marcada bàsicament per l'existència d'una zona urbana consolidada. Les restes arqueològiques de l'alqueria medieval de Senija es localitzen en el mateix solar que ocupa actualment el municipi. S'ha produït una continuïtat de l'hàbitat amb tot el que això comporta. A vegades perduren estructures visibles, com ara l'església de Santa Caterina, però la majoria de les vegades els testimonis arqueològics romanen ocults. Al voltant de l'església deuen aparèixer les restes del fossar, enfront hi havia la casa de la senyoria i així d'altres elements de l'alqueria.

Sabem que la necròpoli mudèjar i morisca de Senija es localitza al c/ Constitució núm. 1, però s'ha excavat una petita part, desconeixem la seua extensió. Com que es tracta d'inhumacions en fossa, aquestes estructures romanen soterrades i són difícils de detectar, però es deuen conservar en l'entorn més immediat de la parcel·la excavada.

En la parcel·la 260 del polígon 2, vora l'Av. de les Corts Valencianes, també es coneix l'existència d'inhumacions en fossa que poden correspondre a un altre cementeri de la població. En aquest cas ho sabem per notícies orals. Caldria fer un seguiment de les obres que afecten el subsòl dels voltants de la parcel·la per a certificar l'existència del fossar, conèixer les seues característiques, l'adscripció cultural, la cronologia, etc.

Quan l'activitat humana de transformació del medi és pràcticament continuada el perill de destrucció del patrimoni és molt alt. En aquests casos sempre que hagen indicis de l'existència de restes arqueològiques cal fer un seguiment de les obres de construcció. Si aquestes es constaten, ja siga en el subsòl o es tracte d'estructures aèries, caldrà procedir a la intervenció arqueològica conforme marca la legislació vigent.

DILIGENCIA: Para hacer constar que, el presente documento fue aprobado por acuerdo de Pleno del Ayuntamiento de Senija, en sesión celebrada el 13 MAYO 2019 que yo como Secretaria certifico.

En Senija a 13 MAYO 2019
LA SECRETARIA

La categoria B posa de relleu que el jaciment arqueològic es troba en una zona "no urbanitzable", més concretament en una zona agrícola. El jaciment arqueològic que entra dins d'aquesta classificació és el Murtalet. Aquest assentament d'època romana s'ubica en una zona de vessant abancalada, quasi en el pla, on la pressió urbanística és menor. Aquests tipus de jaciments tenen un perill de destrucció relacionat amb els canvis de conreu, rompudes, transformacions del terreny en general, obres de millora de camins, soterrament de conduccions d'aigua, a vegades edificació residencial o construccions relacionades (piscines, barbacoes, etc.).

La Cova de la Gola s'inclou en la categoria C. El jaciment arqueològic es localitza actualment en una zona "no urbanitzable" però en la muntanya. La gruta i la seua àrea d'influència se situen en les Bassetes, als peus de les cingleres i en el vessant que dona al barranc de la Gola. L'entorn muntanyenc on s'emmarca fa que els perills de destrucció siguen menors que en la zona B, ja que l'activitat humana és menor.

26 de juliol de 2013.

Pasqual Costa Cholbi
Arqueòleg col. núm. 13.911 CDL. València

DILIGENCIA: Para hacer constar que el presente documento fue aprobado por acuerdo de Pleno del Ayuntamiento de Senija, en sesión celebrada el **13 MAYO 2019** que yo como Secretaria certifico.

En Senija **13 MAYO 2019**
LA SECRETARIA

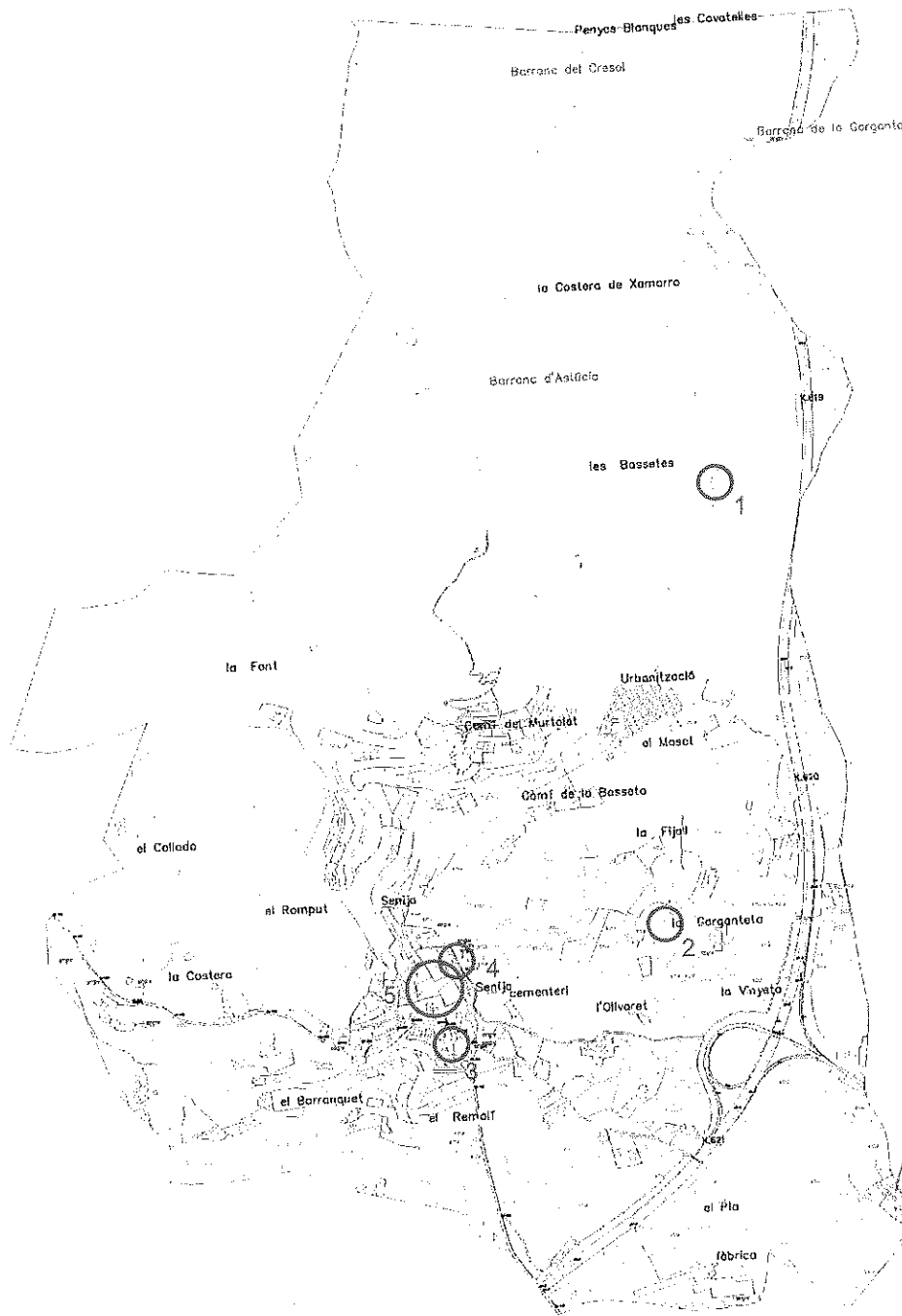
7.- Bibliografia

- Anònim: "El Murtalet, Senija". Fitxa de jaciment arqueològic publicada en la pàgina web de la Direcció General de Patrimoni de Conselleria de Cultura de la Comunitat Valenciana. www.cult.gva.es/dgpa/yacimientos.
- APARICIO PÉREZ, J.; SAN VALERO APARICI, J. i MARTÍNEZ PERONA, J.V. (1979): "Cova de Senija". *Varia I*, núm. 6. Universitat de València. València. P. 256.
- ARPA Patrimonio SL (Estefanía Escandell Jover) (2005): "C/ Constitución, núm. 1, Senija". Fitxa de jaciment arqueològic publicada en la pàgina web de la Direcció General de Patrimoni de Conselleria de Cultura de la Comunitat Valenciana. www.cult.gva.es/dgpa/yacimientos.
- Cartografia: cartoweb.cma.gva.es.
- CASTELLÓ MARÍ, J. S. (2007): "Les necròpolis islàmiques i els ritus d'enterrament a la Marina Alta". *Actes de les II Jornades d'Estudis "Carmel Giner Bolufer" de Pego i les Valls (2006)*. Ajuntament de Pego. P. 61-82.
- COSTA MAS, J. (1995): *Geografia de les comarques valencianes*. Volum 6. Les comarques meridionals (II). Foro Ediciones SL. Departament de Geografia de la Universitat de València. València. P. 194-195.
- CRESPO MAS, T. & BANYULS i PÉREZ, A. (en premsa): "El poblament musulmà a l'antic terme del Castell de Calp (I). Catàleg de topònims i jaciments arqueològics". *Actes del 5è Congrés d'Estudis de la Marina Alta. 400 anys de l'expulsió dels moriscos (1609-2009)*. IECMA, Arxiu Municipal de Dènia.
- FIGUERAS PACHECO, F. (1914): *Geografia General del Reino de Valencia*. Ed. A. Martín. Barcelona. P. 851-852.
- IVARS CERVERA, J. (2007): *La Marina Alta, segons l'informe Fabián y Fuero (1791)*. Ajuntament de Dènia i IECMA. P. 194.
- MORAGUES SANTACREU, M. (2008): *Estudio histórico, artístico e iconográfico de Nuestra Señora de los Desamparados Patrona de la Villa de Senija*. Universitat Politècnica de València. Publicat en pdf a www.riunet.upv.es
- Plànol cadastral del Ministerio de Hacienda y Administraciones Públicas www.sedecatastro.gob.es
- SEILBERG-GINESTAR, G. (1992): "Historia de Senija". Rev. Festes Senija. Ed. comissió de festes.
- VIVES MORAGUES, V. A. (2009): "Patrimoni Històric de les Muntanyes de Senija". Revista de Festes Patronals de Senija. P. 28.

DILIGENCIA: Para hacer constar que el presente documento fue aprobado por acuerdo de Pleno del Ayuntamiento de Senija en sesión celebrada el 13 MAYO 2019 que yo como Secretaria certifico.

8.- Plànol dels jaciments arqueològics del terme municipal de Senija

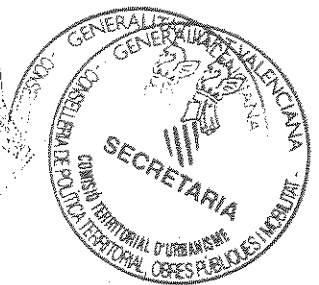

- 1.- Cova de la Gola
- 2.- El Murtalet
- 3.- C/ Constitució, núm. 1
- 4.- Parcel·la 260 del polígon 2
- 5.- Senija, nucli antic

DILIGENCIA: Para hacer constar que el presente documento fue aprobado por acuerdo de Pleno del Ayuntamiento de Senija, en sesión celebrada el **13 MAYO 2019** que yo como Secretaria certifico.

En Senija a **13 MAYO 2019**
LA SECRETARIA

9.- Fitxes d'inventari de jaciments arqueològics

DILIGENCIA: Para hacer constar que el presente documento fue aprobado por acuerdo de Pleno del Ayuntamiento de Senija en sesión celebrada el **13 MAYO 2019** que yo como Secretaria certifico.

En Senija, a **13 MAYO 2019**
LA SECRETARIA

humana han fet que s'hagen perdut els possibles dipòsits estratigràfics del seu interior. La poca sedimentació que queda està formada per terres fines, graves, còdols i algun bloc. Sobre la superfície del sòl de la gruta s'observen algunes lloses grans caigudes del sostre. No s'observen restes arqueològiques.

Presenta una orientació de 240° N. i l'entrada s'obri cap el nord-est. Des de la boca s'observa gran part del barranc de la Gola, especialment l'eixida cap a la plana de Teulada-Benissa. També es veu la badia de Moraira, el cap del mateix nom o el Penyal d'Ifac. Cap el nord, a l'altra banda de la vall, es localitza el Tossal del Moro, on s'alça un castell andalusí. Actualment, la cova s'ha convertit en un lloc de visita pels veïns de Senija i pels excursionistes d'altres llocs.

Just davant de l'entrada s'observen nombroses roques caigudes de la visera de la gruta. Això ens indica que antigament la cova podria haver estat més gran. En l'espai exterior de la cavitat la vegetació és abundant i el vessant, la denominada Costera de la Cova, està totalment abanquat i explotat agrícolament des d'antic. En l'àrea d'influència de la cavitat, just a l'exterior d'aquesta es poden trobar restes arqueològiques formades per fragments de ceràmiques prehistòriques, de cocció reductora i amb abundant desengreixant mineral. Aquestes restes es podrien adscriure a la cultura de l'Edat del Bronze.

La cova s'ubica en la parcel·la 99 del polígon 1 de Senija. Aquesta parcel·la és gran i irregular, envolta la cavitat per totes bandes, pel vessant, en la Costera de la Cova, pels penya-segats, el cim de les Bassetes, forma una mena de braços que envolta altres parcel·les de la zona. L'àrea d'influència de la cova es localitza en l'espai que hi ha immediatament davant d'aquesta i en el vessant de la muntanya en direcció a la gola. Aquesta zona està formada per part de la parcel·la 99 i per les parcel·les 113 i 114, que són més regulars.

Hi trobem una referència sobre la Cova de Senija a APARICIO PÉREZ, J. *et alii* (1979). Aquests autors també mencionen el fet que en l'interior de la cova no queden dipòsits sedimentaris i que les restes arqueològiques es troben en l'exterior, en la zona d'influència de la boca de la cavitat. Amb tot i amb això, no especifiquen la cronologia dels materials arqueològics.

En la descripció de FIGUERAS PACHECO, F. (1914) sobre Senija també fa referència a la cova però no diu res de caràcter arqueològic.

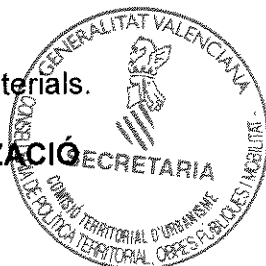
- DADES DE REGISTRE MATERIAL

En l'exterior de la cova s'hi troben escasses restes de ceràmica feta a mà, amb cocció reductora i amb abundant desengreixant. Amb tot i amb això, els fragments són menuts i poc definitoris.

MATERIALS DIPOSITATS

No s'han arreplegat materials.

- CRONOLOGIA. PERIODITZACIÓ

DILIGENCIA: Para hacer constar que el presente documento fue aprobado por acuerdo de Pleno del Ayuntamiento de Senija, en sesión celebrada el 13 MAYO 2019 que yo como Secretaria certifico.

En Senija, a 13 MAYO 2019
LA SECRETARIA

TIPUS DE JACIMENT: cova.
ADSCRIPCIÓ CULTURAL: Prehistòria, sense poder especificar més.
CRONOLOGIA: no hi ha dades suficients.

- DADES CADASTRALS

CADASTRE DE SENIJA

Polígon: 1.
Parcel·les: 99, 113 i 114.

ACTUACIONS ARQUEOLÒGIQUES REALITZADES

Denominació:

Tipus:

Data:

Director/a:

RÈGIM JURÍDIC.

Incoat BIC: no.

Declarat BIC: no.

Índex de protecció: actualment es troba en una zona NO Urbanitzable. Aquest espai s'inclourà dins d'una Àrea de Protecció Arqueològica del PGOU de Senija.

ESTAT DE CONSERVACIÓ

Índex: dolent en l'interior de la cova, regular en l'exterior.

Observacions: la zona exterior de la cova està afectada pels abancaments i les tasques agrícoles tradicionals.

PERILL DE DESTRUCCIÓ

Índex: baix.

Observacions:

- BIBLIOGRAFIA

- APARICIO PÉREZ, J.; SAN VALERO APARICI, J. i MARTÍNEZ PERONA, J. V. (1979): "Cova de Senija". *Varia I*, núm. 6. Universitat de València. València. P. 256.
- Cartografia: cartoweb.cma.gva.es.
- FIGUERAS PACHECO, F. (1914): *Geografía General del Reino de Valencia*. Ed. A. Martín. Barcelona. P. 851-852.
- Plànol cadastral del *Ministerio de Hacienda y Administraciones Públicas*, www.sedecatastro.gob.es.

DILIGENCIA: Para hacer constar que el presente documento fue aprobado por acuerdo de Pleno del Ayuntamiento de Senija en sesión celebrada el 13 MAYO 2019 que yo como Secretaria certifico.

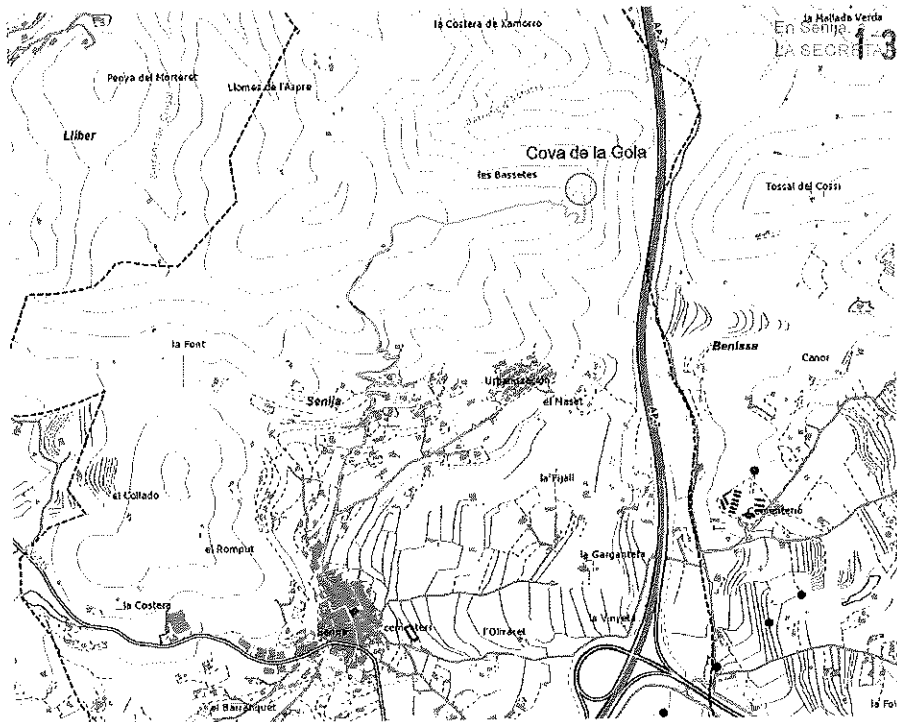
13 MAYO 2019

En Senija, a
LA SECRETARIA

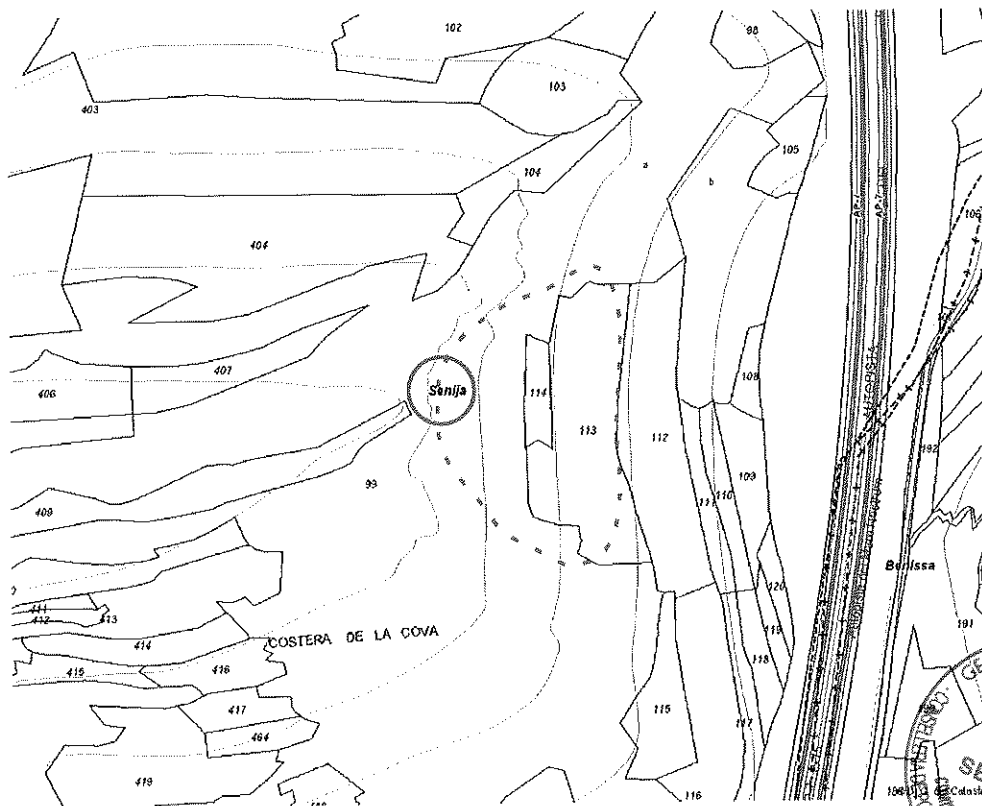

DILIGENCIA: Para hacer constar que el presente documento fue aprobado por acuerdo de Pleno del Ayuntamiento de Senija, en sesión celebrada el 13 MAYO 2010, lo que yo como Secretaria certifico.

Ja Mollada Verde
En Senija
LA SECRETARIA
13 MAYO 2010

Localització i accés de la Cova de la Gola de Senija.

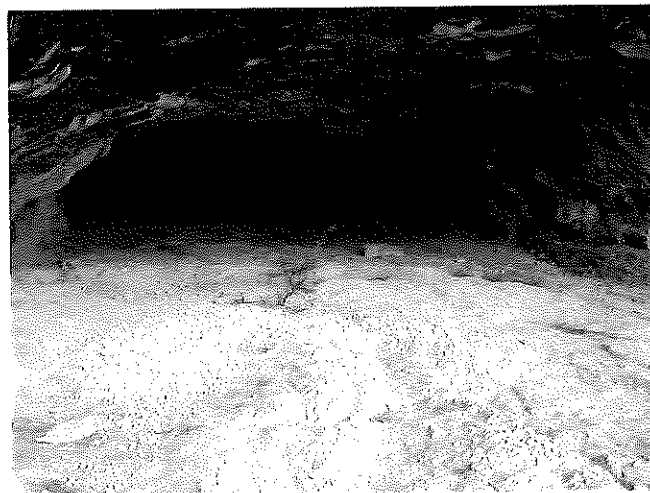

La Cova de la Gola de Senija situada en la parcel·la 99 (cercle), així com l'àrea d'influència també en les parcel·les 113 i 114 del polígon 1 del cadastre.

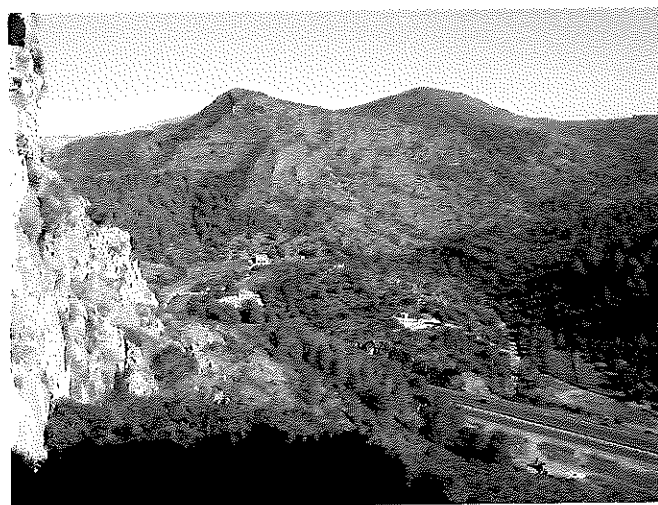

L'entrada de la Cova de la Gola de Senija.

Interior de la cova amb el pis de roca.

Exterior de la cova amb el barranc al fons, travessat per l'AP-7.

DILIGENCIA: Para haber constar que el presente documento fue aprobado por acuerdo de Pleno del Ayuntamiento de Senija, en sesión celebrada el 13 MAYO 2019 que yo como Secretaria certifico.

Fitxa núm. 2.

- DADES GEOGRÀFIQUES

NOM DEL JACIMENT: **EL MURTALET,
LA FIJALL.**

PARTIDA: Fijall, Maset.
MUNICIPI: Senija.
COMARCA: Marina Alta.

- COORDENADES CARTOGRÀFIQUES

PLÀNOL: cartoweb.cma.gva.es
COORDENADES UTM (ETRS89, Fus 30): X 764966, Y 4291183.
COTES S.N.M: entre 206 i 214 m.
ACCÉS:

Des de la zona urbana de Senija agafarem el camí dels Clots i a 500 m. hi trobarem el camí de Baix. En la confluència entre el camí dels Clots i el de Baix, a mà esquerra, es troba el jaciment arqueològic.

- PAISATGE

Es tracta d'una zona en vessant, abancalada i conreada majoritàriament de vinya, encara que també s'observen ametlers i algunes oliveres. Generalment els bancals són més llargs que amples, amb marges de pedra seca que s'adapten a les corbes de nivell. Alguns bancals tenen les terres molt roges, argilenques, però altres són més blanques i margoses. La zona vessa les aigües al barranc de l'Aigüera, que discorre a llevant. Es conserven algunes cases de camp tradicionals dispersades per la zona i se n'han construït d'altres relacionades amb el turisme residencial.

- DESCRIPCIÓ DEL JACIMENT

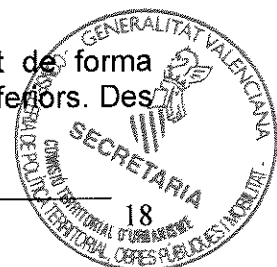
El jaciment arqueològic del Murtalet apareix en l'inventari de la web de la Direcció General de Patrimoni de la Conselleria de Cultura de la Generalitat Valenciana: www.cult.gva.es/dgpa/yacimientos. Però la fitxa no està signada per cap tècnic. També hem d'especificar que la toponímia de la zona és un poc complicada, ja que depenent dels plànols els topònims se situen en un lloc o en un altre.

El topònim Murtalet solament apareix escrit sobre la zona d'estudi en el plànol del *Servicio Geográfico del Ejército* de 1955, escala 1:50.000. L'autor de la fitxa de la DGP va emprar aquest plànol i degué batejar el jaciment arqueològic amb aquest nom. En els plànols més actuals el topònim Murtalet apareix més al nord. En altres plànols la partida s'anomena Garganteta però en el cadastre de Senija (www.sedecatastro.gob.es) les parcel·les que corresponen a aquest indret pertanyen a la partida Fijall, i algunes, com ara la 365, la 366 i la 367, s'adscriuen a la partida Maset. El topònim Fijall també apareix com a Fichall, Fijaill o Fixall.

Justament des del camí de Baix, la Fijall sembla un alteronet de forma arrodonida i d'escassa altura, tan sols sobreix uns metres dels bancals inferiors. Des

 DILIGENCIA: Para hacer constar que el presente documento fue aprobado por acuerdo de Pleno del Ayuntamiento de Senija, en sesión celebrada el 13 MAYO 2019, que yo como Secretaria certifico.

En Senija, a 13 MAYO 2019
LA SECRETARIA

de ponent aquest no s'identifica ja que quasi tots els bancals queden, més o menys, a la mateixa cota.

El jaciment arqueològic es localitza a l'est de Senija, en plena zona agrícola, entre la població i el barranc de l'Aigüera. Aquest barranc connecta amb el de la Gola que desemboca en el riu Gorgos. Actualment, l'autopista AP-7 discorre pel costat del barranc i travessa tot el terme de nord a sud. Ja des d'antic el barranc de la Gola esdevé una via de comunicació que posa en contacte la conca del riu Gorgos (o Xaló) amb la zona de Senija, Benissa, Teulada i Calp. L'assentament se situa en un punt estratègic, controla la plana agrícola i la via de comunicació.

Es tracta d'un assentament en vessant suau, podríem dir que en el pla, d'època romana però amb una cronologia indeterminada. El registre material és escàs, fraccionat i dispers en una gran àrea. Sols es documenta ceràmica comuna, àmfores i teules planes.

El jaciment arqueològic es conserva malament. Les tasques agrícoles tradicionals el deuen haver afectat, sobre tot les rompudes dels segles XIX i XX relacionades amb el conreu de la vinya.

- DADES DE REGISTRE MATERIAL

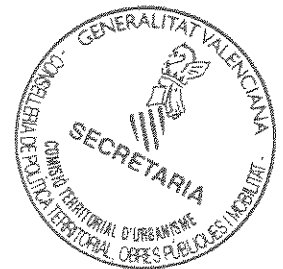
Materials escassos però de clara adscripció romana: àmfora, ceràmica comuna i teula plana.

MATERIALS DIPOSITATS

No disposem d'informació.

- CRONOLOGIA. PERIODITZACIÓ

TIPUS DE JACIMENT: Assentament en pla.
ADSCRIPCIÓ CULTURAL: Època romana.
CRONOLOGIA: Indeterminada.

- DADES CADASTRALS

CADASTRE DE SENIJA

Polígon: 2.

Parcel·les: 352, 363, 364, 365, 366, 367, 501, 502, 504, 505, 506, 507, 508, 509, 519, 522, 523, 524, 525.

ACTUACIONS ARQUEOLÒGIQUES REALITZADES

Denominació:

Tipus:

Data:

Director/a:

RÈGIM JURÍDIC.

Incoat BIC: no.

DILIGENCIA: Para hacer constar que el presente documento fue aprobado por acuerdo de Pleno del Ayuntamiento de Senija, en sesión celebrada el 13 MAYO 2019, que yo como Secretaria certifico.

En Senija, a 13 MAYO 2019
LA SECRETARIA

Declarat BIC: no.

Índex de protecció: actualment es troba en una zona NO Urbanitzable. Aquest espai s'inclourà dins d'una Àrea de Protecció Arqueològica del PGOU de Senija.

ESTAT DE CONSERVACIÓ

Índex: dolent.

Observacions: afectat per les tasques agrícoles, rompudes, etc.

PERILL DE DESTRUCCIÓ

Índex: baix.

Observacions:

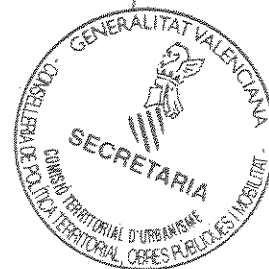
- BIBLIOGRAFIA

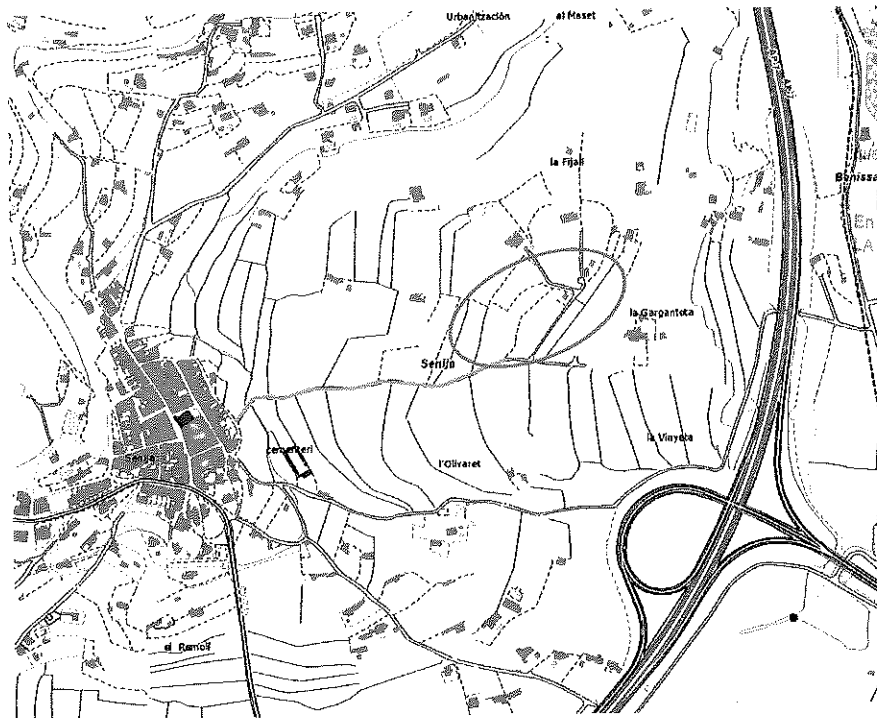
- Anònim: "El Murtalet, Senija". Fitxa de jaciment arqueològic publicada en la pàgina web de la Direcció General de Patrimoni de Conselleria de Cultura de la Generalitat Valenciana. www.cult.gva.es/dgpa/yacimientos.
- Cartografia: cartoweb.cma.gva.es.
- Plànol cadastral del *Ministerio de Hacienda y Administraciones Públicas*. , www.sedecatastro.gob.es.

DILIGENCIA: Para hacer constar que el presente documento fue aprobado por acuerdo de Pleno del Ayuntamiento de Senija, en sesión celebrada el 13 de Mayo de 2019, que yo como Secretaria certifico.

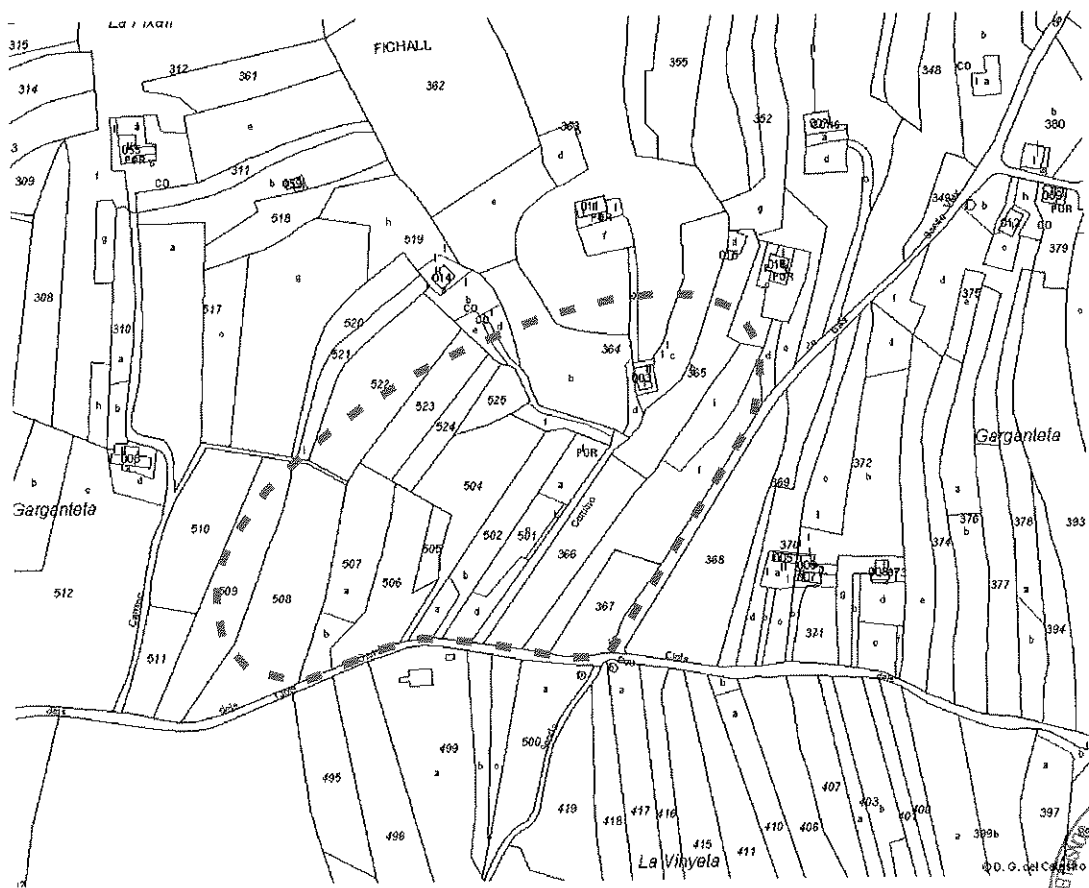
En Senija, a 13 MAYO 2019
LA SECRETARIA

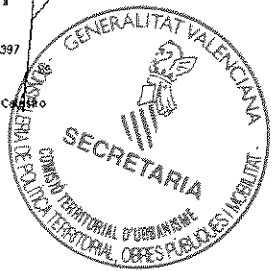

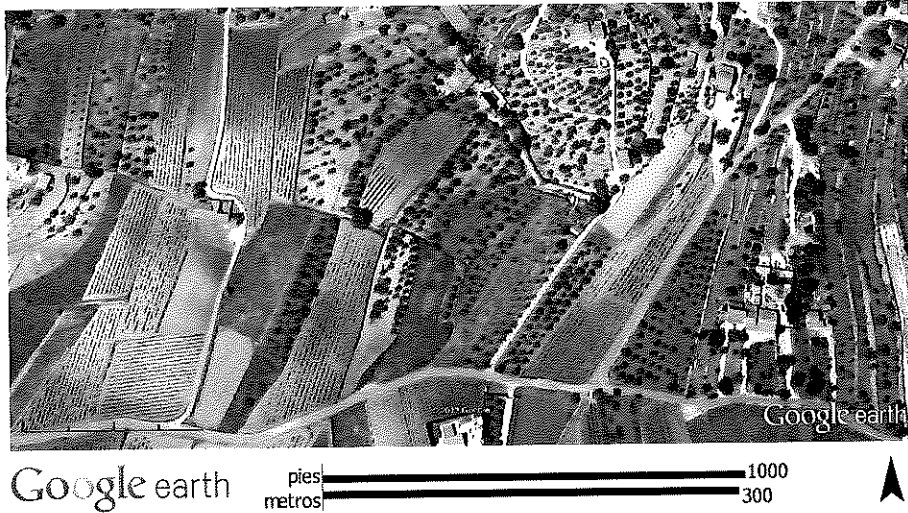
DILIGENCIA: Para hacer constar que
 presente documento fue aprobado
 acuerdo de Pleno del Ayuntamiento de Senija
 en sesión celebrada el **13 MAYO 2019**
 por mí yo como Secretaria general.
 En Senija a **13 MAYO 2019**
 LA SECRETARIA

Localització i accés de l'assentament romà dels Murtalets de Senija.

Els Murtalets sobre el parcel·lari del polígon 2 del cadastre de Senija.

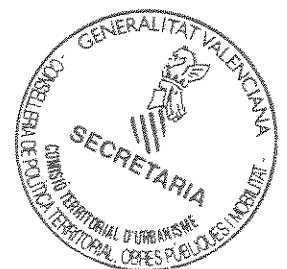
El jaciment arqueològic del Murtalet vist des del Google earth.

El jaciment des del sud-est, en el creuament dels camins Clots i Baix.

Vista des de ponent.

DILIGENCIA: Para hacer constar que el presente documento fue aprobado por acuerdo de Pleno del Ayuntamiento de Senija, en sesión celebrada el 13 MAYO 2019, lo que yo como Secretaria certifico.

En Senija, a 13 MAYO 2019 22
LA SECRETARIA

Fitxa núm. 3.

- DADES GEOGRÀFIQUES

NOM DEL JACIMENT: **c/ CONSTITUCIÓ, NÚM. 1.**

PARTIDA: nucli urbà i partida Coma.

MUNICIPI: Senija.

COMARCA: Marina Alta.

- COORDENADES CARTOGRÀFIQUES

PLÀNOL: cartoweb.cma.gva.es

COORDENADES UTM (ETRS89, Fus 30): X 764470, Y 4290857.

COTES S.N.M: 230 m.

ACCÉS:

A través del nucli urbà de Senija, cal buscar el c/ Constitució núm. 1. Es troba a l'entrada del poble per la carretera CV-745 que ve de Benissa.

- PAISATGE

Es tracta d'un lloc on es barregen els espais urbans consolidats amb altres de caràcter rural, és una zona d'eixample. Al nord del c/ Constitució i en el c/ Santa Creu predominen les cases del tipus tradicional, construïdes entre parets mitgeres, amb dues plantes, coberta de teula corba, etc. Però també hi ha excepcions com el col·legi públic "José María Paternina" o la Casa de Cultura on els edificis s'envolten d'espais oberts enjardinats. A migdia del c/ Constitució hi trobem cases de camp, xalets i bancals sense construir. En els bancals, el conreu més habitual és el de l'ametler, però també s'observa alguna figuera.

- DESCRIPCIÓ DEL JACIMENT

Coneixem el jaciment arqueològic per l'aparició d'un cementeri que va ser objecte d'estudi a finals de 2005, concretament en la segona meitat de desembre i principis de gener de 2006. L'excavació de salvament fou dirigida per l'arqueòleg J. S. Castelló i l'empresa ARPA Patrimonio S.L. Aquesta es va realitzar en la parcel·la 218 del polígon 2, darrere de la casa del c/ Constitució núm. 1.

En l'excavació de salvament es documentaren un total de 34 soterraments, la gran majoria es conservaven en bones condicions i tan sols alguns estaven afectats per les tasques agrícoles i d'abancament de la zona. Abans de la intervenció arqueològica es buidà part del solar amb una pala mecànica i en el tall aparegueren algunes tombes seccionades. S'ubicaven de manera ordenada, en files, separades unes de les altres. No es van documentar reutilitzacions ni superposicions. L'espai va estar ocupat de forma successiva.

Tots els soterraments responien a un mateix tipus de tomba. Es tractava d'una fossa excavada en el sòl geològic, format per margues toves de fàcil extracció (tap), que una vegada excavades s'endureixen. La forma de la fossa era variable però en general eren rectangulars o amb els extrems arrodonits. El fons estava

 DILIGENCIA: Para hacer constar que el presente documento fue aprobado por acuerdo de Pleno del Ayuntamiento de Senija, en sesión celebrada el **13 MAYO 2019** lo que yo como Secretaria certifico.

En Senija, a **13 MAYO 2019**
LA SECRETARIA

constituït per un banc regular on la paret oriental s'excava i s'aprofundeix realitzant un receptacle amb una paret corbada que forma una volta on se situarà el cos. L'obertura quedava tancada per una coberta de lloses de tap, de tall irregular i secció plana. Aquesta coberta es recolzava en la part superior de la volta i en el banc, de forma inclinada a mena de teulada.

També es van documentar i exhumar les restes òssies soterrades en les tombes i petits fragments ceràmics que es van trobar entre els estrats de rebliment, sense constatar cap aixovar. El ritual seguit en la inhumació dels cossos correspon al de la cultura musulmana. El cementeri va servir per a soterrar els mudèjars i els moriscos de l'alqueria de Senija.

L'àrea de necròpoli s'escampa pels voltants de la parcel·la 218 del polígon 2. Sabem per notícies orals que en les obres de construcció de la Casa de Cultura (c/ Santa Creu, 17) també aparegueren un gran nombre de tombes. Aquest edifici se situa en el solar del costat del de l'excavació arqueològica de 2005, en la banda de ponent. Així doncs, el cementeri deu escampar-se, com a mínim, per l'àrea formada entre el c/ Constitució al nord i a l'est, i pel darrer tram del c/ Santa Creu a ponent. Segurament sobrepassa aquests vials, ja que aquest tipus de necròpolis solen ser molt extenses. Suposem que les parcel·les veïnes situades a migdia de la 218 marcaran la fita pel sud.

- DADES DE REGISTRE MATERIAL

En l'excavació arqueològica de 2005 es va poder documentar ceràmica comuna i de cuina d'època almohade i moderna. Restes humanes de les inhumacions. Tombes d'inhumació excavades en l'estrat geològic.

MATERIALS DIPOSITATS

Els materials estan dipositats en el Museu Arqueològic "Soler Blasco" de Xàbia.

- CRONOLOGIA. PERIODITZACIÓ

TIPUS DE JACIMENT: necròpoli d'inhumació.
ADSCRIPCIÓ CULTURAL: mudèjar i morisca.
CRONOLOGIA: segles XIV-XVI.

- DADES CADASTRALS

CADASTRE ZONA URBANA DE SENIJA

- C/ Constitució, 1. Ref. cadastral: 4611703BC6941S
- C/ Constitució, 1 (A). Ref. cadastral: 4611704BC6941S
- C/ Constitució, 2 (A). Ref. cadastral: 4611702BC6941S
- C/ Constitució, 3 (A). Ref. cadastral: 4611701BC6941S
- C/ Santa Creu, 17. Ref. cadastral: 4611707BC6941S
- C/ Santa Creu 17 (A). Ref. cadastral: 4611708BC6941S
- C/ Santa Creu, 19. Ref. cadastral: 4611706BC6941S
- C/ Santa Creu, 21. Ref. cadastral: 4611705BC6941S

DILIGENCIA: Para hacer constar que el presente documento fue aprobado por acuerdo de Pleno del Ayuntamiento de Senija, en sesión celebrada el 13 MAYO 2019 que yo como Secretaria certifico.

13 MAYO 2019

En Senija, a
LA SECRETARIA

- C/ Santa Creu, 16. Ref. cadastral: 4511107BC6941S
- C/ Santa Creu, 22. Ref. cadastral: 4511109BC6941S
- C/ Santa Creu, 24. Ref. cadastral: 4511110BC6941S
- C/ Santa Creu, 26. Ref. cadastral: 4511111BC6941S
- C/ Santa Creu, 28. Ref. cadastral: 4511112BC6941S
- C/ Santa Creu, 30. Ref. cadastral: 4511113BC6941S
- C/ Santa Creu, 15. Ref. cadastral: 4611107BC6941S
- C/ Desemparats, 1 (A). Ref. cadastral: 4611105BC6941S

CADASTRE ZONA RÚSTICA DE SENIJA

Polígon: 2.
 Parcel·les: 214, 215, 216, 217, 218, 219.
 Polígon: 3.
 Parcel·la: 39.

ACTUACIONS ARQUEOLÒGIQUES REALITZADES

Denominació:
 Tipus: excavació de salvament.
 Data: 2005.
 Director/a: J. S. Castelló Marí, ARPA Patrimoni S.L.

RÈGIM JURÍDIC.

Incoat BIC: no.
 Declarat BIC: no.
 Índex de protecció: actualment es troba en una zona urbanitzable. Aquest espai s'inclourà dins d'una Àrea de Protecció Arqueològica del PGOU de Senija.

ESTAT DE CONSERVACIÓ

Índex: bo en les parcel·les no construïdes. Regular en els solars edificats.
 Observacions:

PERILL DE DESTRUCCIÓ

Índex: alt.
 Observacions: es tracta d'una zona d'eixample de la població.

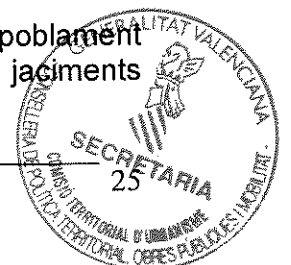
- BIBLIOGRAFIA

- ARPA Patrimoni S.L. (Estefanía Escandell Jover) (2005): "C/ Constitución, núm. 1, Senija". Fitxa de jaciment arqueològic publicada en la pàgina web de la Direcció General de Patrimoni de Conselleria de Cultura de la Comunitat Valenciana. www.cult.gva.es/dgpa/yacimientos.
- Cartografia: cartoweb.cma.gva.es.
- CASTELLÓ MARÍ, J. S. (2007): "Les necròpolis islàmiques i els ritus d'enterrament a la Marina Alta". *Actes de les II Jornades d'Estudis "Carmel Giner Bolufer" de Pego i les Valls (2006)*. Ajuntament de Pego. P. 61-82.
- CRESPO MAS, T. & BANYULS i PÉREZ, A. (en premsa): "El poblament musulmà a l'antic terme del Castell de Calp (I). Catàleg de topònims i jaciments

DILIGENCIA: Para hacer constar que el presente documento fue aprobado por acuerdo de Pleno del Ayuntamiento de Senija, en sesión celebrada el 13 MAYO 2019, lo que yo como Secretaria certifico.

En Senija, a 13 MAYO 2019
 LA SECRETARIA

arqueològics". *Actes del 5è Congrés d'Estudis de la Marina Alta. 400 anys de l'expulsió dels moriscos (1609-2009)*. IECMA, Arxiu Municipal de Dénia.

- Plànol cadastral del *Ministerio de Hacienda y Administraciones Públicas*, www.sedecatastro.gob.es

DILIGENCIA: Para hacer constar que el presente documento fue aprobado por acuerdo de Pleno del Ayuntamiento de Senija, en sesión celebrada **13 MAYO 2019** que yo como Secretaria certifico.

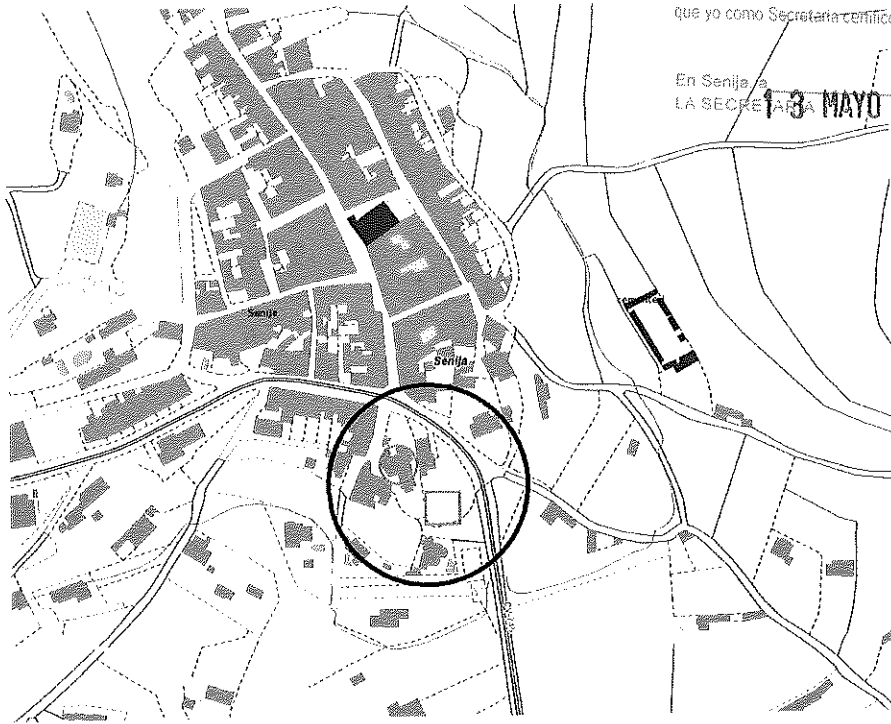
En Senija
LA SECRETARIA **13 MAYO 2019**

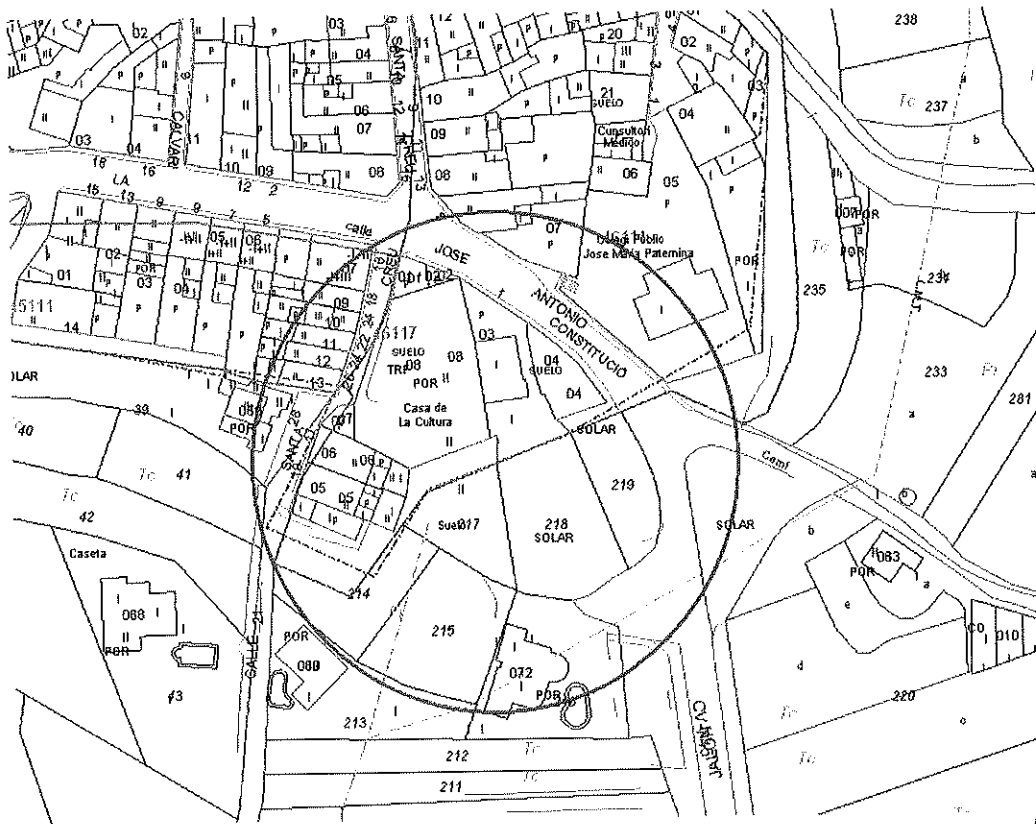

DILIGENCIA: Para hacer constar que el presente documento fue aprobado por acuerdo de Pleno del Ayuntamiento de Senija, en sesión celebrada el **13 MAYO 2019** que yo como Secretaria certifico.

En Senija, a **13 MAYO 2019**
LA SECRETARIA

Localització de la necrópolis del c/ Constitució 1 de Senija. Amb un quadre verd l'excavació arqueològica i amb un cercle verd la Casa de Cultura.

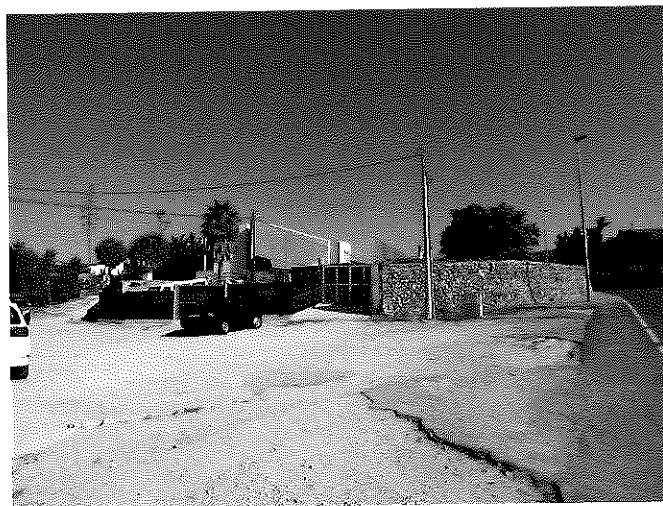

La necrópolis del c/ Constitució 1 de Senija sobre el cadastre de la població

Vista aèria de la zona presa del *Google earth*.

El solar on es va realitzar l'excavació arqueològica amb una tanca negra (parc. 218), al costat el bancal 219 i a la dreta el c/ Constitució.

La Casa de Cultura de Senija des del c/ Santa Creu.

DILIGENCIA: Para hacer constar que el presente documento fue aprobado por acuerdo de Pleno del Ayuntamiento de Senija en sesión celebrada el 13 MAYO 2019 que yo como Secretaria certifico.

DILIGENCIA: Para hacer constar que el presente documento fue aprobado por acuerdo de Pleno del Ayuntamiento de Senija, en sesión celebrada el 13 MAYO 2019 que yo como Secretaria certifico.

En Senija, a 13 MAYO 2019
LA SECRETARIA

Fitxa núm. 4.

- DADES GEOGRÀFIQUES

NOM DEL JACIMENT: **PARCEL·LA 260 DEL POLÍGON 2,
AV. DE LES CORTS VALENCIANES.**

PARTIDA: Cometa i nucli urbà.
MUNICIPI: Senija.
COMARCA: Marina Alta.

- COORDENADES CARTOGRÀFIQUES

PLÀNOL: cartoweb.cma.gva.es
COORDENADES UTM (ETRS89, Fus 30): X 764481, Y 4291098.
COTES S.N.M: 228 m.
ACCÉS:

A través del nucli urbà de Senija, cal buscar la nova circumval·lació que s'ha construït a l'est de la població anomenada Av. de les Corts Valencianes. Els solars se situen entre el creuament nord del c/ Verge dels Desemparats amb l'Av. de les Corts Valencianes i el creuament sud del mateix carrer amb la mateixa avinguda. Si ens basem amb el cadastre de rústica s'ubica en la parc. 260 del polígon 2.

- PAISATGE

Es tracta d'una zona de camp que fita amb el nucli urbà, l'espai ha estat recentment urbanitzat. Mentre que a ponent de la parcel·la hi trobem una ampla avinguda amb arbres i cases, a l'altre costat, a llevant, són bancals de vinya i ametlers. Actualment, la parcel·la 260 no presenta cap tipus de conreu, està parcialment plena de brossa, abandonada.

- DESCRIPCIÓ DEL JACIMENT

Coneixem aquest jaciment arqueològic per notícies orals. Sabem que abans de construir l'avinguda de les Corts Valencianes hi havia un camí més estret que recorria els patis posteriors de les cases del c/ Verge dels Desemparats. No obstant això, en algun d'aquest patis s'ha construït alguna casa de nova planta. Amb la urbanització de la zona i la construcció de l'Av. de les Corts Valencianes, s'ha ampliat l'antic vial a costa dels bancals que hi havia a l'altre costat, en la banda est.

Abans de la remodelació urbanística de la zona, en la parcel·la 260 es va construir una cotxera. Les notícies orals ens indiquen que en la realització dels fonaments de l'edifici aparegueren sepultures (CRESPO i BANYULS, en premsa). Es tractava de tres inhumacions en fossa cobertes per teules corbes d'uns 70 cm. de llargària. Desconeixem les característiques dels soterraments, com ara la posició del cos, si tenia aixovar, etc.

L'aparició d'aquest tipus de restes s'atribueixen popularment als moros, però no sempre corresponen a l'època andalusina. Com que coneixem la ubicació de la necròpoli mudèjar i morisca al c/ Constitució 1, l'existència d'aquestes tres tombes

compliquen l'adscripció cultural i cronològica. Una possible hipòtesi podria apuntar al fossar de l'església parroquial. La capçalera de Santa Caterina se situa a escassos 50 m. de la parcel·la 260 en direcció sud-oest. El cementeri cristià podria localitzar-se en aquest espai, entre el bancal objecte d'estudi i l'església. Així doncs, de confirmar-se aquesta hipòtesi, el fossar podria tenir una cronologia aproximada dels segles XIV-XIX. En general, al llarg del segle XIX i principis del s. XX la majoria dels fossars es traslladen als afores de les ciutats. El cementeri de Senija actual és de 1914.

De la parcel·la 260 del polígon 2 sols queda el cantó més llevantí. En aquest costat del bancal hi trobem un marge de pedra seca amb uns dos metres d'altura que el separa de la resta dels camps de conreu. Difícilment el cementeri es pot expandir cap aquest costat. Però no n'hi ha impediments per a què ho faça cap a ponent. En el futur es deurien controlar les obres que afecten el subsòl en la zona immediata a la parcel·la 260, en l'Av. de les Corts Valencianes i en els solars entre aquesta i l'església de Santa Caterina.

- DADES DE REGISTRE MATERIAL

Excepte les notícies orals, no es trobem restes arqueològiques.

MATERIALS DIPOSITATS

No hi ha materials dipositats.

- CRONOLOGIA. PERIODITZACIÓ

TIPUS DE JACIMENT: necròpoli d'inhumació.
ADSCRIPCIÓ CULTURAL: indeterminada, possiblement es tracta del fossar de
l'església de Santa Caterina.
CRONOLOGIA: indeterminada.

- DADES CADASTRALS

CADASTRE DE SENIJA

Polígon: 2.
Parcel·la: 260.

ACTUACIONS ARQUEOLÒGIQUES REALITZADES

Denominació:
Tipus:
Data:
Director/a:

RÈGIM JURÍDIC.

Incoat BIC: no.
Declarat BIC: no.

Índex de protecció: actualment es troba en una zona urbanitzable. Aquest espai s'inclourà dins d'una Àrea de Protecció Arqueològica del PGOU de Senija.

DILIGENCIA: Para hacer constar que el presente documento fue aprobado por acuerdo de Pleno del Ayuntamiento de Senija, en sesión celebrada el **13 MAYO 2019** que yo como Secretaria certifico.

En Senija, a **13 MAYO 2019**
LA SECRETARIA

ESTAT DE CONSERVACIÓ

Índex: Regular.

Observacions:

PERILL DE DESTRUCCIÓ

Índex: alt.

Observacions: es tracta d'una zona d'eixample de la població.

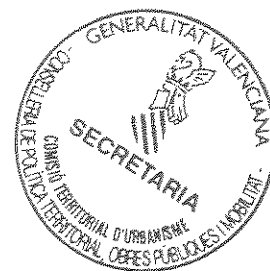
- BIBLIOGRAFIA

- Cartografia: cartoweb.cma.gva.es.
- CRESPO MAS, T. & BANYULS i PÉREZ, A. (en premsa): "El poblament musulmà a l'antic terme del Castell de Calp (I). Catàleg de topònims i jaciments arqueològics". *Actes del 5è Congrés d'Estudis de la Marina Alta. 400 anys de l'expulsió dels moriscos (1609-2009)*. IECMA, Arxiu Municipal de Dènia.
- Plànol cadastral del *Ministerio de Hacienda y Administraciones Públicas*, www.sedecatastro.gob.es

DILIGENCIA: Para hacer constar que el presente documento fue aprobado por acuerdo de Pleno del Ayuntamiento de Senija, en sesión celebrada el **13 MAYO 2019** que yo como Secretaria certifico.

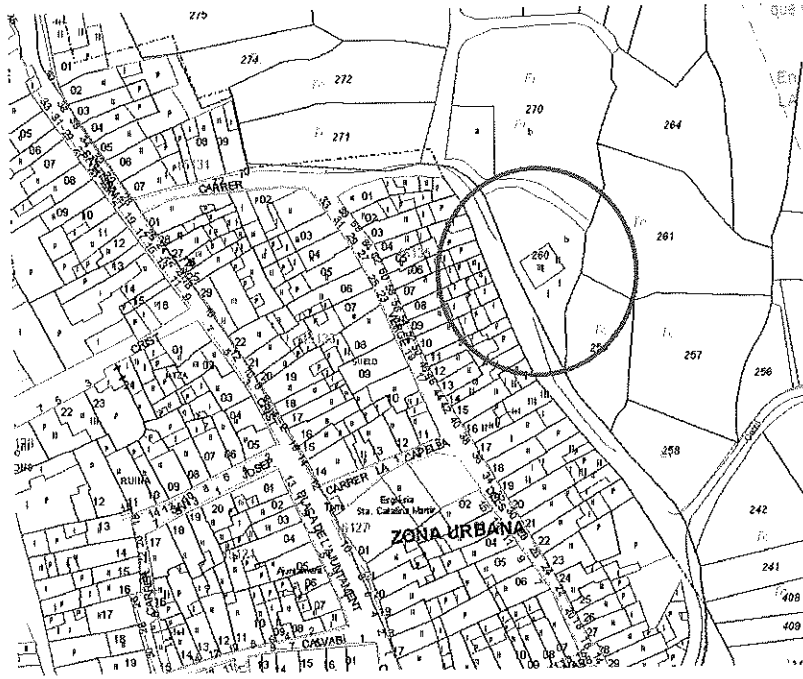
En Senija a **13 MAYO 2019**
LA SECRETARIA

DILIGENCIA: Para hacer constar que el presente documento fue aprobado por acuerdo de Pleno del Ayuntamiento de Senija, en sesión celebrada el **13 MAYO 2019** que yo como Secretaria certifico.

En Senija, a **13 MAYO 2019**
 LA SECRETARIA

Localització de la parcel·la 260 en la població de Senija.

La parcel·la 260 del pol. 2 en el cadastre de Senija en roig. Encara no està realitzada la nova avinguda i es pot veure l'edifici de la cotxera. L'església al sud-oest.

DILIGENCIA: Para hacer constar que el presente documento fue aprobado por acuerdo de Pleno del Ayuntamiento de Senija, en sesión celebrada el **13 MAYO 2019**

que yo como Secretaria certifico.

En Senija, a **13 MAYO 2019**
LA SECRETARIA

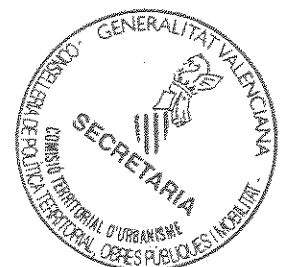
Vista aèria on se superposa el cadastre amb el desaparegut edifici de la cotxera (en roig) i l'ortofoto amb l'Av. de les Corts Valencianes.

La parcel·la 260 des del sud i el nou vial a l'esquerre.

Des del nord-est s'observa el fort desnivell respecte dels bancals veïns.

Fitxa núm. 5.

- DADES GEOGRÀFIQUES

NOM DEL JACIMENT: **SENIJA, nucli antic.**

PARTIDA: nucli urbà.

MUNICIPI: Senija.

COMARCA: Marina Alta.

- COORDENADES CARTOGRÀFIQUES

PLÀNOL: cartoweb.cma.gva.es

COORDENADES UTM (ETRS89, Fus 30): X 764433, Y 4291024.

COTES S.N.M: 234 m.

ACCÉS:

Arribar al municipi de Senija per la CV-745, des de Benissa o Llíber, i una vegada en la població cal anar als carrers que conformen el nucli antic.

- PAISATGE

Senija se situa en un vessant suau, als peus de la Costera, entre la zona agrícola i la muntanya. Algunes de les partides que envolten la població són Tornall, Coma, Remolí o Romput. Es tracta d'espais agrícoles de secà on predomina la vinya i l'ametler, en menor mesura l'olivera i el garrofer. Actualment la muntanya està abandonada i creix el matassar i la vegetació mediterrània. És un espai degradat pels incendis continuats.

El nucli urbà està consolidat, predominen les cases d'arquitectura tradicional, entre mitgeres, d'una o dues plantes, amb teulades en dos vessants i teula corba, etc. L'accés a la població es realitza per la carretera CV-745 que comunica amb Benissa o amb Llíber.

- DESCRIPCIÓ DEL JACIMENT

Els orígens de Senija es remunten a l'alqueria andalusina que depenia del castell de Calp. El seu nom s'associa a una tribu d'origen berber, els *sinhaga*. Amb la conquesta jaumina els territoris de Senija passen a dependre del poder feudal de València, però la població continuarà sent musulmana. Jaume I regala l'alqueria a Pere Arlandis Cortés el 13 de maig de 1244².

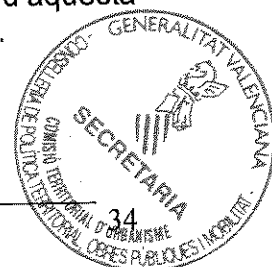
De la descripció que en fa del Regne de València Jeroni Muñoz l'any 1572, es desprèn que en aquella època vivien a Senija 37 famílies, musulmans que la majoria foren expulsats l'any 1609. La repoblació amb colons cristians va fer que a mitjan segle XVII la població havia crescut a 49 unitats familiars. A les acaballes del segle XVIII s'arriba a una xifra de 484 habitants, que s'havia elevat a 596 l'any 1877. El 1900 s'aconsegueix el màxim de població amb 700 habitants, però a partir d'aquesta data s'inverteix la tendència, ja que des d'aleshores no ha parat de minvar³.

² Revista de Festes Senija 2000. Ed. Comissió Senija 2000, p. 8.

³ COSTA MAS, J., 1995, p. 194.

 DILIGENCIA: Para hacer constar que el presente documento fue aprobado por acuerdo de Pleno del Ayuntamiento de Senija, en sesión celebrada el 13 MAYO 2019, que yo como Secretaria certifico.

En Senija, a 13 MAYO 2019
LA SECRETARIA

El nucli urbà té com a eix principal la plaça de l'Ajuntament, que no és res més que un eixample dels carrers de la Santa Creu i del Santíssim Crist que hi desemboquen. En la plaça hi ha l'ajuntament i l'església de Santa Caterina construïda damunt d'una mesquita i convertida posteriorment en ermita⁴. Alguns autors, com M. MORAGUES (2008, p. 11) mantenen que es va enderrocar la mesquita i es va construir la capella cristiana al segle XIV.

Segons l'informe de l'arquebisbe de València F. Fabian y Fuero realitzat el 1791 (IVARS, 2007, p. 193-194), diu sobre Senija:

"Sirve el curato de la parroquia de Senija o Senícha el Dr. Pedro Aparicio; se dismembró esta parroquia de la villa de Benísa i se erigió en curato bajo la invocación de Sta. Catalina Virgen i Mártir en el año mil quinientos treinta i quatro; se dotó entonces con los frutos primiciales de su territorio i además con doce libras de la Mensa Arzobispal. En el año mil quinientos setenta i quatro se redotó este curato hasta que llegó su renta a la cantidad de cien libras i las rentas que eran de la antigua mezquita de moros i otras que allí avia en el citado año mil quinientos setenta i quatro, se destinaron a la fábrica de la Yglesia (...)"

Amb tot i amb això, sembla que el culte marià de Senija es remunta als primers moments de la conquesta cristiana, ja que es parla d'una talla de la Verge de la Misericòrdia del segle XIV que es trobava en la fornícula lateral de l'altar major, però que fou cremada i destruïda en la Guerra Civil⁵.

L'església actual data de l'any 1770, quan el rector Joan Lluís Jover va començar les obres. Les despulles del sacerdot descansen davall l'altar major on es va trobar la seua làpida⁶. La capella que recau al carrer del mateix nom es va edificar a partir del 25 de febrer de 1873, ja que en la façana lateral, en la nord, podem veure una placa que així ho indica.

Curiosament, la tradició oral de Senija diu que en la casa de l'altre costat de l'església, en la façana sud, hi havia un pou on antigament els musulmans feien les ablucions abans d'entrar a la mesquita⁷.

Un altre element medieval relacionat amb l'alqueria i amb l'església de Santa Caterina és el fossar. Aquest tipus de cementeris se situen al voltant del temple, com una continuació del recinte sagrat. Santa Caterina presenta una porta tapiada en la façana posterior que dona actualment a un parc. Alguns autors es pregunten si aquest arc apuntat podria formar part de la *quibla* i del *mirhab* de la mesquita⁸, però segurament es tracta d'una estructura més moderna, possiblement de la reforma del segle XVIII.

El solar que actualment forma el jardí posterior a l'església, entre aquesta i el c/ Verge dels Desemparats, podria ser l'espai fòssil del fossar cristià de Senija. A

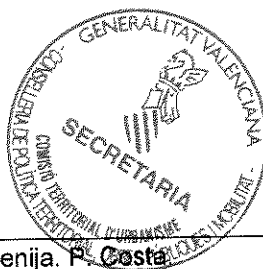
⁴ COSTA MAS, J., 1995, p. 194-195.

⁵ MORAGUES, M. 2008, p. 12.

⁶ SEILBERG-GINESTAR, 1992.

⁷ CRESPO i BANYULS, en premsa.

⁸ CRESPO i BANYULS, en premsa.

DILIGENCIA: Para hacer constar que el presente documento fue aprobado por acuerdo de Pleno del Ayuntamiento de Senija, en sesión celebrada el 13 MAYO 2019 que yo como Secretaria certifico.

En Senija, a
LA SECRETARIA

13 MAYO 2019

Sagra ocorre el mateix, l'església de Sant Sebastià, presenta una porta posterior, amb un arc de mig punt, que servia d'accés al fossar, anomenat en la població com la Sepultura.

Aquest fossar podria relacionar-se amb les inhumacions que van aparèixer en la parcel·la 260 del polígon 2, vora l'Av. de les Corts Valencianes, situada a escassos 50 m. en línia recta del jardí posterior a l'església. En la fitxa núm. 4 ja proposem aquesta hipòtesi. El fossar deixarà d'utilitzar-se en el segle XIX, degut a la nova normativa sanitària que obligava a construir nous cementeris lluny dels nuclis urbans.

La plaça de l'Ajuntament amb l'església i la casa del senyoret, formarien el centre de l'alqueria. A la plaça desemboquen els carrers de la Santa Creu i el del Santíssim Crist. El primer es desenvolupa cap el sud i enllaçaria amb el camí d'accés a la població des de Benissa. El carrer del Santíssim Crist és la prolongació d'aquest cap el nord.

Paral·lel als anteriors hi trobem el c/ Verge dels Desemparats, en el costat de llevant, amb els travessers c/ Capella i c/ Diego Ivars. A ponent hi trobem el c/ Sant Josep, que fa una "L", arranca de la plaça de l'Ajuntament i acaba en el travesser de l'anterior, el c/ Calvari. En aquest lloc l'urbanisme és més irregular, amb cases que ixen i entren respecte de la línia de façana. En el racó del c/ Sant Josep hi trobem una mena d'atzucac, on se situa el forn.

Hi ha alguns carrers secundaris com la Travessera al Calvari, paral·lel al c/ Santa Creu, o la Travessera al Santíssim Crist, paral·lel al c/ Sant Josep. Aquest seria la delimitació del nucli antic de Senija (veure plànol corresponent).

- DADES DE REGISTRE MATERIAL

Els únics registres de materials arqueològics del nucli urbà de Senija són els de la necròpoli del c/ Constitució núm. 1.

MATERIALS DIPOSITATS

Els materials arqueològics de la necròpoli de c/ Constitució núm. 1 es troben dipositats al Museu Arqueològic "Soler Blasco" de Xàbia.

- CRONOLOGIA. PERIODITZACIÓ

TIPUS DE JACIMENT: alqueria.
ADSCRIPCIÓ CULTURAL: l'origen de l'assentament arranca a l'època medieval i perdura fins l'actualitat.
CRONOLOGIA: no tenim informació suficient, però deu remuntar-se al segle XII, i perdura fins l'actualitat.

- DADES CADASTRALS

El nucli antic estaria delimitat per les illes de cases formades pels carrers Sant Josep i Calvari a l'oest, Santíssim Crist al nord (fins el c/ Verge dels Desemparats),

AGENCIÀ: Para hacer constar que el presente documento fue aprobado por acuerdo de Pleno del Ayuntamiento de Senija, en sesión celebrada el 13 MAYO 2019

plaça de l'Ajuntament i Capella al centre, Santa Creu i Diego Ivars al sud, Verge dels Desemparats a l'est.

ACTUACIONS ARQUEOLÒGIQUES REALITZADES

Denominació:

Tipus:

Data:

Director/a:

RÈGIM JURÍDIC.

Incoat BIC: no.

Declarat BIC: no.

Índex de protecció: actualment es una zona urbana consolidada. Aquest espai s'inclourà dins d'una Àrea de Protecció Arqueològica del PGOU de Senija.

ESTAT DE CONSERVACIÓ

Índex: Regular.

Observacions: es tracta d'una àrea urbanitzada.

PERILL DE DESTRUCCIÓ

Índex: alt.

Observacions: la contínua remodelació i transformació de les cases actuals podrien perjudicar l'existència de restes antigues.

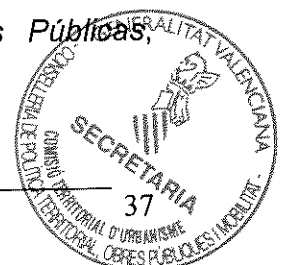
- BIBLIOGRAFIA

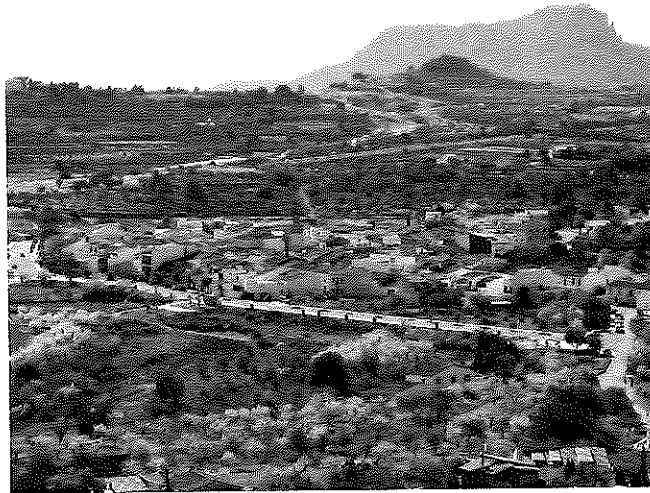
- Cartografia: cartoweb.cma.gva.es.
- COSTA MAS, J. (1995): *Geografia de les comarques valencianes*. Volum 6. Les comarques meridionals (II). Foro Ediciones SL. Departament de Geografia de la Universitat de València. València. P. 194-195.
- CRESPO MAS, T. & BANYULS i PÉREZ, A. (en premsa): "El poblament musulmà a l'antic terme del Castell de Calp (I). Catàleg de topònims i jaciments arqueològics". *Actes del 5è Congrés d'Estudis de la Marina Alta. 400 anys de l'expulsió dels moriscos (1609-2009)*. IECMA, Arxiu Municipal de Dénia.
- IVARS CERVERA, J. (2007): *La Marina Alta, segons l'informe Fabián y Fuero (1791)*. Ajuntament de Dénia i IECMA. P. 194.
- MORAGUES SANTACREU, M. (2008): *Estudio histórico, artístico e iconográfico de Nuestra Señora de los Desamparados Patrona de la Villa de Senija*. Universitat Politècnica de València. Publicat en pdf a www.riunet.upv.es
- SEILBERG-GINESTAR, G. (1992): "Historia de Senija". Rev. Festes Senija. Ed. comissió de festes.
- Plànol cadastral del *Ministerio de Hacienda y Administraciones Públicas*, www.sedecatastro.gob.es

DILIGENCIA: Para hacer constar que el presente documento fue aprobado por acuerdo de Pleno del Ayuntamiento de Senija, en sesión celebrada el **13 MAYO 2019** que yo como Secretaria certifico.

En Senija, a **13 MAYO 2019**
LA SECRETARIA

Senija des del nord.

La plaça de l'Ajuntament, amb el consistori i l'església, és el nucli de l'alqueria medieval de Senija. Al fons el c/ Santa Creu.

El c/ Santíssim Crist i al fons la plaça de l'Ajuntament.

DILIGENCIA: Para hacer constar que el presente documento fue aprobado por acuerdo de Pleno del Ayuntamiento de Senija, en sesión celebrada el **13 MAYO 2019**

que ya como Secretaria certifico.

El c/ Sant Josep amb un urbanisme irregular.

Façana principal de l'església de Santa Caterina.

Façana posterior de l'església, el c/ Capella i el c/ Verge dels Desemparats. L'espai del parc podria ser la fossilització sobre la trama urbana del fossar.

DILIGENCIA: Para hacer constar que el presente documento fue aprobado por acuerdo de Pleno del Ayuntamiento de Senija en sesión celebrada el **13 MAYO 2019** que yo como Secretaria certifico.

En Senija, a **13 MAYO 2019**
LA SECRETARIA

